

CRISIS OF PROBLEEM?

IS ER ÉCHT SPRAKE VAN EEN CRISIS?

Woningcrisis, stikstofcrisis, opvangcrisis... Wie de afgelopen maanden het nieuws heeft gevolgd zou bijna denken dat we in een permanente crisis terecht zijn gekomen. Er zijn mensen die geen nieuws meer volgen vanwege het feit dat het crises regent: hoe komen we ooit uit al deze problematiek? Of is de betekenis van het woord 'crisis' aan inflatie onderhevig?

KOEN DOGTEROM

In ons vak staan maatschappelijke en politieke vraagstukken centraal. Waarschijnlijk is het dan ook niet gek dat u als maatschappijleerdocent smult van alle 'crises' die er spelen. Een mooie kapstok om theorieën en concepten aan op te hangen en voor leerlingen tastbaar te maken. Beschouwing van deze vraagstukken vraagt echter om een kritische blik, en een kritische blik vraagt om heldere definities van hetgeen dat wordt bestudeerd. Dus wanneer spreken we eigenlijk van een crisis?

CRISIS...

Bij maatschappijleer bekijken we hoe actoren met behulp van woorden situaties proberen te definiëren om een situatie om te zetten naar een manier waarop deze past binnen het beeld dat de betreffende actor heeft van hoe de situatie eruit zou moeten zien. Een voorbeeld: is de economische

crisis van 2008 een 'storm' die ons is overkomen of is het een gevolg van menselijk handelen? Als sociaalwetenschappers zouden wij aanslaan op het menselijk handelen. De minister van Financiën sprak echter over een storm waarmee we hadden te maken. De consequentie hiervan is dat als we ervan uitgaan dat het een (natuurlijke) storm is, we dan moeilijk mensen als verantwoordelijken kunnen aanwijzen; dat het onmogelijk was om de gebreken in de economische structuur van tevoren te kunnen doorzien. Gaan we uit van een economische crisis als gevolg van menselijk handelen dan zijn de gevolgen het tegenovergestelde. De woordkeuze doet ertoe. Als maatschappijleerdocent zouden wij daarom ook kritisch moeten kijken naar het veelvuldig gebruik van het woord crisis in de media. Is er daadwerkelijk sprake van een crisis?

... OF PROBLEEM?

Alvorens antwoord op die vraag te kunnen geven moeten we eerst weten waar

Stikstofprobleem en woningcrisis (foto: Leonhard Lenz)

we het bij een crisis over hebben. Men zou kunnen zeggen dat een crisis meestal een breuk aangeeft. Een breuk tussen de periode voor de crisis en een periode na de crisis. De dominante (ideologisch gekleurde) definitie van de situatie biedt geen oplossing voor de nieuw ontstane situatie. Voor een oplossing moet dan fundamenteel anders naar een probleem worden gekeken. Dan komen we bij de vraag of een crisis als de stikstofcrisis daadwerkelijk een crisis is of dat dit als probleem kan worden gedefinieerd. Een probleem zouden we kunnen definiëren als een spanning tussen een situatie zoals deze op dat moment is en een situatie zoals deze zou moeten zijn; het verschil tussen een ongewenste en een gewenste situatie.

STIKSTOFPROBLEEM

Om bovenstaand verschil duidelijker te maken dienen hier de stikstof- en de woonsituatie in Nederland, die nu in de media centraal staan, als voorbeelden. Laten we in het geval van de stikstof-

situatie aannemen dat het moment waarop de rechter een bouwstop oplegde, vanwege een teveel aan stikstofuitstoot in Nederland, als breuklijn kan worden gezien. Het is de vraag of hier sprake is van een fundamenteel andere definitie van stikstof of natuur ten opzichte van voor het moment waarop de rechter die uitspraak deed. Is het niet zo dat de rechter op basis van de gebruikte definities in wet- en regelgeving uitspraak deed en niet met een alternatieve definitie kwam? In dat geval is er geen sprake van een crisis omdat er geen verandering in de definitie van stikstof is. De dominante definitie bleef bestaan. Dat de uitspraak van de rechter tot grote problemen leidde is een ander verhaal. Er was namelijk een situatie ontstaan waarin er spanning was tussen de hoeveelheid stikstof dat werd uitgestoten en de hoeveelheid stikstof dat *mocht worden* uitgestoten.

WONINGCRISIS

Een voorbeeld waarvan we kunnen zeggen dat er *wel* sprake van een crisis is, is

het woningtekort in Nederland. Jarenlang was de dominante definitie van de algehele woonsituatie in Nederland dat het om een markt ging, de woningmarkt, met als gevolg een beperkte taak voor de overheid en een grote verantwoordelijkheid voor marktpartijen; prijzen als gevolg van vraag en aanbod. Het kabinet-Rutte IV heeft hier verandering in aangebracht door het niet meer over een woningmarkt maar over volkshuisvesting te hebben. Onder de nieuwe definitie trekt de rijksoverheid meer regie naar zichzelf toe. De rol van marktpartijen die op basis van vraag en aanbod tot een prijs kwamen zou tot op zekere hoogte worden ingeperkt. Zo worden huurprijzen meer gereguleerd.

STILSTAAN BIJ DEFINITIES

Het scherp definiëren van wat we ergens onder verstaan is voorwaardelijk om situaties kritisch te kunnen beschouwen. Daarom is het van essentieel belang dat we, ook in onze klas, het gebruik van scherpe definities niet onderschatten. ♦